

بازار تاریخی

در حین خرید، اثر باستانی ببینید!

آلما توکل

در فرهنگ فارسی معین در تعریف کلمه بازار آمده است: «محل خرید و فروش کالا. مجازاً ارزش و اعتبار؛ بازار شام کنایه از: شلوغی و ازدحام.» اما از لحاظ تاریخی بازار به محلی گفته می‌شود که خریداران و فروشندگان برای مبادله کالا یا خدمات به آن مراجعه می‌کنند. برای اینکه بدانیم اولین بازارها کی و کجا تشکیل شده‌اند باید مطالعات تاریخی زیادی بکنیم، اما از همان ابتدا بازارها در محل رفت‌وآمد مردم دایر می‌شدند؛ به‌طور مثال کنار دروازه‌ها یا کنار میدان اصلی شهر. در ایران بازارها بیشتر به شکل دالانی مستقیم بوده‌اند و در دو طرف آنها حجره‌هایی برای فروش اجناس وجود داشته است. پس از اینکه تعداد فروشندگان و اجناس زیاد شدند فرعی‌ها در دل بازار شکل گرفتند و بازارها گسترده شدند. بعد از گسترش آنها راسته‌های بازار شکل گرفتند و در هر قسمت جنس خاصی فروخته شد. این شیوه هنوز هم در اکثر بازارهای سنتی شهرهای ایران وجود دارد. بازار چه در قدیم و چه حال بخش مهمی از اقتصاد کشور ما بوده و هست. همواره در بحران‌های سیاسی بازاری‌ها نقش مهمی داشته‌اند و با تعطیل کردن بازار و خاموش شدن اقتصاد توانسته‌اند جریان‌های سیاسی را تغییر بدهند.

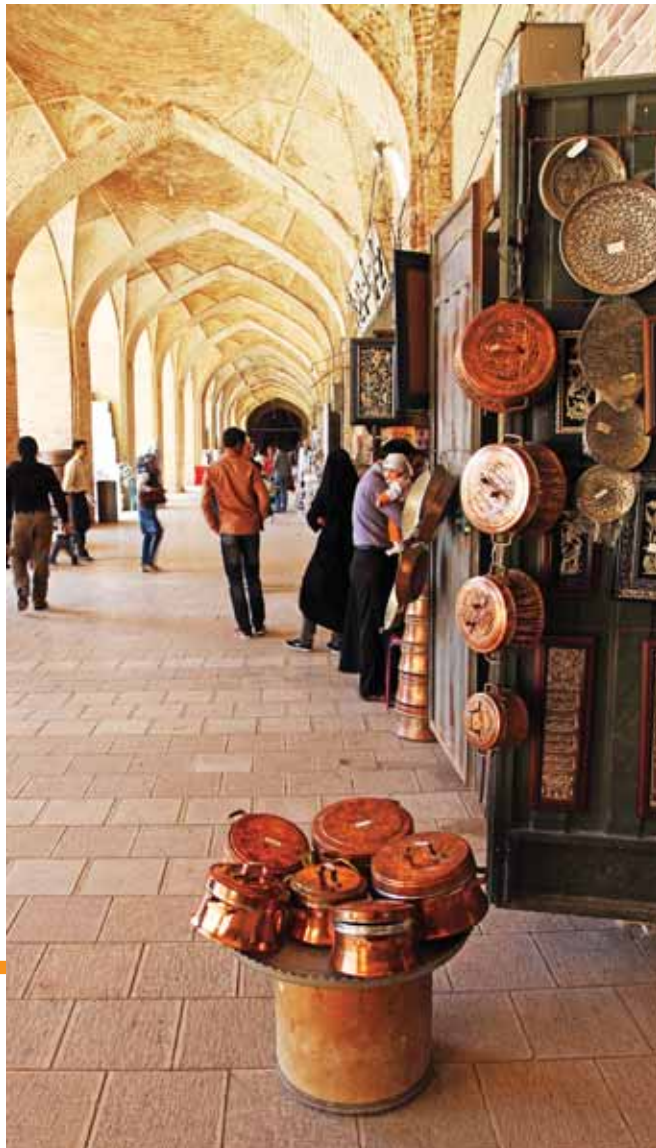
طول بازار زنجان یک کیلومتر است و گفته می‌شود طولانی‌ترین بازار ایران است. این بازار سال ۱۲۰۵ ق در زمان آقامحمدخان ساخته شده است و معماری قاجار در آن کاملاً مشهود است. بازار طاق و قوس‌های هلالی دارد. در قوس‌ها هم می‌شود کاشی‌کاری‌های قاجاری را دید. این بازار هشت راسته اصلی دارد و بخشی از حجره‌ها در دل سراها جای گرفته‌اند. سرا همان کاروان‌سراهای متصل به بازار است که از یک زمان به بعد دیگر پذیرای مسافران نبودند و تبدیل به تجارت‌خانه شدند. امروزه در حجره‌های درون سراها، مثل راسته‌های جنس‌های مشابه فروخته می‌شود.

بازار تهران در حدود سال ۹۴۸ ق ساخته شده است. یکی از بناهای مهم بازار مسجد جامع است که هنوز تصمیم‌گیری‌های مهم بازار در آن صورت می‌گیرد. یکی از بازارهای مهمی هم که خیلی‌ها برای دیدنش می‌روند بازار امیر است که همراه با مدرسه و مسجدی با اموال امیرکبیر ساخته شده است. معماری بازار تهران طی سال‌ها بسیار تغییر کرده است، اما هنوز سردر آن از سمت سبزه‌میدان و سراهای آن دیدنی هستند. بازار تهران در نزدیکی کاخ گلستان، محله شاپور، میدان امام و چند موزه واقع شده و با طاق و گنبد مسقف شده است.

▲ بازار کرمان از چند بازار متصل به هم تشکیل شده و شصت درصد بناهای تاریخی کرمان را در دل خود جای داده است. حمام گنجعلی خان در میانه بازار است و برای دیدن مجموعه وکیل هم باید از دل بازار گذشت. این بازار جایی هم برای استقرار دستفروشان زیره دارد. یکی از راسته‌های مهم بازار کرمان راسته مسگرهاست. نمی‌توان زمان دقیق ساخت این بازار را تعیین کرد؛ چون هر بخش آن در زمانی ساخته شده است. یکی از زیبایی‌های بازار کرمان گنبد‌های پیوسته آن است که سوژه خیلی از عکاسان قرار می‌گیرد. بازارهای متعدد کرمان توسط چهارسوق‌هایی به هم متصل شده‌اند.

▶ دوران اوج بازار کاشان در زمان شاه‌عباس اول بوده است. معماری خاص این بازار و ساماندهی خرید و فروش‌ها باعث شده بود تا جهانگردان زیادی درباره این بازار بنویسند. در سال ۱۱۹۲ ق زلزله‌ای بخشی از شهر و بازار را ویران کرد. بازار جدید بر روی ویرانه‌های بازار قبلی ساخته شد و بخش‌های باقی‌مانده ترمیم شد. در سردر بعضی حجره‌ها کاشی‌های منقوش با موضوعات روایی بزم و رزم و شکار به چشم می‌خورد. اگر سری به بازار کاشان زدید حتما سقف و نورگیرهای این بازار را نگاه کنید. این بازار علاوه بر راسته مسگرها، زرگرها، کفاش‌ها، بزازها و... چند مسجد، بقعه و آب‌انبار دارد که دیدنشان خالی از لطف نیست.

